

**โครงข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน
จังหวัดนครศรีธรรมราช**

**Sustainable Tourism Networking System of Khao Phra, Phipoon,
Nakhon Si Thammarat**

ภฤศสร ฤทธิมนตรี ซิมิก*

นฤชิต ดีพร้อม

ปุณยวีร์ ศรีรัตน์

วสันต์ ไทรแก้ว

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

*e-mail: prutsorn@gmail.com

Prussorn Rittimontri Zimik

Naruechit Deeprom

Poonyawee Srirat

Wasant Saikaew

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำแหน่งที่ตั้ง และโครงข่ายการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยว ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดจนวิเคราะห์และประเมินศักยภาพ โอกาส ข้อจำกัด การจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ในการพัฒนาเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงข่าย ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชุมเวทีชาวบ้าน และสำรวจข้อมูลในพื้นที่ศึกษา โดยใช้เครื่องมือจับพิกัดดาวเทียม (GPS) แบบสังเกตการณ์ และแบบประเมินตัวชี้วัดมาตรฐานและศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการประเมินพบว่า ด้านมาตรฐานของพื้นที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 (ระดับปานกลาง) ด้านมาตรฐานของการจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.91 (ระดับปานกลาง) ด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.02 (ระดับปานกลาง) ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพโดดเด่น ได้แก่ โครงการอุตสาหกรรมโรงงานเซรามิก สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง และพระพุทธรูปหินงมิงมงคล การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า จุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวตำบลเขาพระ คือ มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม และมีการจัดกิจกรรมประจำปีที่เป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม จุดอ่อน คือ แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลายในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ขาดแคลนบุคลากรทางการท่องเที่ยว และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่มีโอกาส คือ มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ และมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ด้านอุปสรรค คือ แหล่งท่องเที่ยวในตำบลเขาพระไม่ได้รับการบันทึกลงในฐานข้อมูลการท่องเที่ยว ส่งผลต่อด้านการประชาสัมพันธ์ จึงทำให้ไม่เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว

การวิจัยนี้สามารถพัฒนาเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงข่าย แบ่งเป็น 4 โปรแกรมตามระยะเวลาในการท่องเที่ยว คือ ครึ่งวัน หนึ่งวัน สองวันหนึ่งคืน และสามวันสองคืน โดยมีความเหมาะสมกับกลุ่มองค์กรเพื่อการศึกษา กลุ่มนักเดินป่าและศึกษารธรรมชาติ กลุ่มนักท่องเที่ยวทัศนจรทั่วไป และกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

คำสำคัญ: โครงข่ายการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยว

Abstract

This research aims to explore and gather data on sustainable tourism, locations and accessible tourism transportation network in Phipun district, Nakhon Si Thammarat province. Analysis and evaluation of the district's tourism potential, opportunities, threats as well as prioritization of tourist attractions in order to develop tourism routes and network, are also included. The authors reviewed relevant research, held a meeting with local people, did a site survey using Global Positioning System (GPS), observation form and a questionnaire assessing standards evaluation criteria and potential of the sustainable tourism. From the survey, it is found that the location standard has a mean of 2.12 (average). That of management standards has a mean of 1.91 (average). The mean score on the potential of sustainable tourism is 2.02 (average). The outstanding tourism resources include Ceramic Project of Chulabhorn Research Institute, Klong Din Daeng reservoir and Phra Buddha Sihing Ming Mongkol buddha image. Analysis of strengths, weaknesses, opportunities and threats found that the strengths of the district include its beautiful landscape and its unique annual events that support tourism. The weaknesses include lack of attractive tourist sites and diverse tourism activities, lack of tourism staff to facilitate communication and provide security to visitors and, lack of tourism management knowledge and tourism impact management. The opportunities include tourist attractions in the adjacent areas that can be interlinked, support from both public and private sectors. The analysis of threats found that there has been no recorded data on some tourist sites and lack of publicity for the tourists. This research can be integrated for linking network in developing tourism program for the 4 types of tour program duration: half day, 1 day, 2 days 1 night and 3 days 2 nights which are suitable for incentive group, trekking and nature-based study group, general tourists group and students group.

Key words: Tourism Network; Sustainable Tourism; Community Participation; Tour Program

บทนำ

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ โดยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ที่เกิดจากกระแสการอนุรักษ์และเสียงเรียกร้องให้คืนสภาพสมบูรณ์แก่ธรรมชาติ พร้อมทั้งความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในท้องถิ่น และแนวความคิดความต้องการความรู้ของนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการฟื้นฟูอนุรักษ์คุณภาพทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาดและให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปในขณะที่เดียวกันให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน (Jittangwatana, 2005) ส่วนองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลักดังนี้ คือ (1) องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย (2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

(3) องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการ
พัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว
นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยว
ให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการ
อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย (4)
องค์ประกอบด้านการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว เป็นการ
พัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะ
เป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
และสิ่งแวดล้อม โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้
และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ
(5) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการ
ท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในการสร้าง
โอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อ
สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการ
การท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการ
ท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและ
รักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่
ตลอดไป และ (6) องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึก
ทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้อง
กับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อ
ความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและ
สิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากร
ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม (Jittangwatana, 2005)

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีเนื้อที่ประมาณ
6,214,064 ไร่ หรือ 9,942,502 ตารางกิโลเมตร
เป็นอันดับที่ 16 ของประเทศ แบ่งเขตการปกครอง
ออกเป็น 23 อำเภอ ได้แก่ เมืองนครศรีธรรมราช เขียว
ใหญ่ ปากพนัง ชะอวด ทุ่งสง ท่าศาลา ร่อนพิบูลย์ ลิข
ลานสกา พิปูน หัวไทร ทุ่งใหญ่ ฉวาง ชะอม นาบอน
พรหมคีรี บางขัน จุฬาภรณ์ ถ้ำพรหมรา พระพรหม
เฉลิมพระเกียรติ นบพิตำ และช้างกลาง โดยมีภูมิประเทศ
ประกอบด้วย ชายหาด ป่าชายเลน ตอนกลางของพื้นที่
เป็นเทือกเขาทอดตัวยาวตามแนวเหนือใต้ โดยมียอดเขา
หลวงเป็นยอดสูงสุด ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าในแถบ
เทือกเขาทำให้เป็นแหล่งน้ำสำคัญเกิดเป็นน้ำตกที่สวยงาม
มากมายกระจายไปแทบทุกอำเภอ นอกจากนี้ จังหวัด
นครศรีธรรมราชยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย
ทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ เทศกาลงาน
ประเพณี และวิถีชีวิตชุมชน โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่
ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว เช่น วัดพระมหาธาตุ
วรมหาวิหาร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านนาอัน

(สุชาติ ทรัพย์สิน) บ้านศรีวัง น้ำตกกรุงชิง น้ำตกโยง น้ำตก
กะโรม น้ำตกพรหมโลก กิจกรรมนั่งเรือดูโลมาสีชมพูที่
หาดชอนม ล่องแก่งคลองกลาย และแหลมตะลุมพุก เป็น
ต้น ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ครอบคลุมพื้นที่เกือบทุก
อำเภอ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐมา
กำหนดเป็นวิสัยทัศน์จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ นครแห่ง
การเรียนรู้ เกษตร ท่องเที่ยว น่ายุ่ ชุมชนเข้มแข็ง พร้อม
ทั้งกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในพันธกิจเพื่อให้บรรลุ
วิสัยทัศน์ดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตและรายได้
จากการเกษตรและการท่องเที่ยว (Nakhon Si
Thammarat Provincial Office, 2010)

จากความคืบหน้าเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่
ประจำปี 2553 ตามที่เครือข่ายวิจัยและนวัตกรรมเพื่อ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก สกอ. ภาคใต้ตอนบน
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีภารกิจหลักใน
การบริหารจัดการเพื่อให้มีทิศทางและยุทธศาสตร์การ
พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การบริหารจัดการพัฒนา
คุณภาพของงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นประจำปี 2554 นั้น
โดยมีเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ และได้จัดกิจกรรมขึ้น
เมื่อ วันที่ 25 กันยายน 2553 ณ เทศบาลตำบลเขาพระ
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีตัวแทน
ชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอ
พิปูน เข้าร่วมระดมปัญหาที่เกิดขึ้นของชาวบ้านได้ข้อ
สรุปว่า ชุมชนดังกล่าวต้องการเปิดตัวทางการ
ท่องเที่ยว คือ เส้นทางพิปูน โดยฟื้นฟูเส้นทางท่องเที่ยว
สาย 4189 หรือเส้นทางโบราณเชื่อมระหว่าง 3 อำเภอ คือ
ท่าศาลา พิปูน และนบพิตำ และเส้นทางท่องเที่ยวพระ
ธาตุ-กรุงชิง-พิปูน-คลองดินแดง-กะทูน เนื่องจากเทศบาล
ตำบลเขาพระมีลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ราบสองฝั่งลำคลองดิน
แดง ซึ่งไหลผ่านตำบลเขาพระเป็นที่ลาดชัน ภูเขาทางตอน
เหนือและทางตะวันออกเป็นแนวภูเขา และซับซ้อนหรือที่
เรียกกันว่า เทือกเขาหลวง ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ของ
ทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำ ลำ
คลอง ลำห้วยต่าง ๆ หลายสาย นอกจากนี้ ยังมีการสร้าง
ความสัมพันธ์ระหว่างคนในเขา-คนนอกเขา มีเส้นทาง
แหล่งท่องเที่ยวสายเขาสำโรง เขมืองดีบุก เส้นทางโบราณ
ซึ่งเชื่อมต่อระหว่าง 3 อำเภอ เส้นทางขึ้นลงสวนเพื่อขนส่ง
ผลผลิตและแลกเปลี่ยนของหรือค้าขาย มีน้ำตก อ่างคลอง
ดินแดง และบ่อน้ำร้อน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น จะเห็นถึงความ
เชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์
ประเภทต่าง ๆ รวมถึงพื้นที่ของภาครัฐและภาคเอกชน
โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพ

แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในโครงข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดจนโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อให้เกิดความหลากหลายตามศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในโครงข่ายดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำแหน่งที่ตั้ง และโครงข่ายการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยว ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อวิเคราะห์และประเมินศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัด รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงข่าย
3. เพื่อจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของโครงข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการวิจัย

กำหนดแนวทางการวิจัย โดยมีวิธีการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำแหน่งที่ตั้ง และโครงข่ายการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยว ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา ต่าง ๆ การสำรวจพื้นที่ การเก็บข้อมูลภาคสนาม และการจัดประชุมเวทีชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่
2. วิเคราะห์และประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยว ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม และการจัดประชุมเวทีชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกัน รวมถึงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด และการจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงข่าย
3. จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของโครงข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีด้านการวางแผนและการจัดรายการนำเที่ยว และประชุม

ร่วมกับตัวแทนบริษัทนำเที่ยว และเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 50 คน ได้แก่ เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช อุทยานแห่งชาติเขาหลวง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว (2) ผู้แทนชุมชน จำนวน 50 คน ได้แก่ ตัวแทนหมู่บ้าน ตัวแทนเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช วิชาหกิจชุมชนกลุ่มรักเขาพระ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือจับพิกัดดาวเทียม (GPS)
2. แบบสังเกตการณ์ ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เทศกาล งานประเพณี กิจกรรม และการบริการด้านการท่องเที่ยว
3. แบบประเมิน ได้แก่ แบบประเมินตัวชี้วัดมาตรฐานและศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้
 - 3.1 ด้านมาตรฐานของพื้นที่ โดยพิจารณาจากสภาพทรัพยากรที่มีความหมายเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะและคงลักษณะพื้นถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมของพื้นที่ และความดึงดูดใจว่ามากน้อยเพียงใด เพื่อให้มีความสำคัญต่าง ๆ กันในแต่ละปัจจัย ดังนี้ (1) ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและดึงดูดใจ (2) ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ (3) โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า (4) สภาพภูมิอากาศ (5) ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ (6) สภาพพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เหมาะสมกับกิจกรรม (7) ความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ และ (8) นัยสำคัญในการสื่อความหมาย
 - 3.2 ด้านมาตรฐานของการจัดการ โดยพิจารณาจากสภาพของการจัดการในปัจจุบัน ประกอบด้วย (1) การจัดการผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (2) การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก และ (3) การจัดการด้านการให้การศึกษา
 - 3.3 ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาในองค์ประกอบ (1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากรการท่องเที่ยว (2) ด้านการจัดการ (3) ด้านการ

สื่อความหมายและการบริการ และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการขยายเครือข่าย

การเปรียบเทียบระดับศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ จากสูตรแบ่งช่วงชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{การแบ่งช่วงชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} \\ &= \frac{3 - 1}{3} \\ &= 0.66\end{aligned}$$

ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ

1.00 – 1.66 = มีศักยภาพระดับต่ำ

1.67 – 2.33 = มีศักยภาพระดับปานกลาง

2.34 – 3.00 = มีศักยภาพระดับสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และการประเมินตัวชี้วัดมาตรฐานและศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมื่อเก็บข้อมูลแล้ว นำมาตรวจสอบความถูกต้อง ประชุมเวทีชุมชน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัด รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงข่าย และสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวของโครงข่ายท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการนำไปใช้ประโยชน์แก่ชุมชน ประเด็นด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว และการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ทรัพยากรการท่องเที่ยวพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่เชื่อมโยงประกอบด้วย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในพื้นที่ตำบลเขาพระ ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง และน้ำตกห้วยสูงใต้ ส่วนในพื้นที่เชื่อมโยงประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำกะทูน น้ำตกกรุงชิง จุดชมทะเลหมอก (เขาเหล็ก) และจุดสูดอากาศดีที่สุดในประเทศไทย

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุในพื้นที่ตำบลเขาพระ ประกอบด้วย พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล ศาลพ่อท่านตาปะขาว ส่วนในพื้นที่เชื่อมโยงประกอบด้วย วัดธาตุน้อย ศาลาพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์ และวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประเพณี วิถีชีวิต และกิจกรรมในพื้นที่ตำบลเขาพระประกอบด้วย งานฉลองพระใหญ่ (พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล) ชักพระบก แห่งผ้าชิ้น เขาพระ และโครงการอุตสาหกรรมโรงงานเซรามิก สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ส่วนในพื้นที่เชื่อมโยงประกอบด้วย บ้านคีรีวง และพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงบ้านนายหนิง (สุชาติทรัพย์สิน)

จากการตรวจสอบและประเมินศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่เชื่อมโยง คณะผู้วิจัยได้จัดแบ่งประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวตามลักษณะคุณค่าและความสนใจของนักท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความสอดคล้องกับลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละประเภทที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พร้อมวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยว จากผลการศึกษาของ Emphandhu (2003) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยประยุกต์แผนปฏิบัติการ Agenda 21 สภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council: WTTC, 1994) ภายใต้การสนับสนุนจากสมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนานาชาติ 22 องค์กร ได้พัฒนา “โครงการมาตรฐานโลกสีเขียว” (The Green Globe Standard) เพื่อดำเนินการจัดการและกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมสำหรับองค์กรภาคเอกชน ซึ่งรวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนและมาตรฐานสิ่งแวดล้อมสำหรับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวได้มีการกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานที่ประกอบด้วย (1) มาตรฐานด้านพื้นที่ (เอกลักษณ์ นัยสำคัญในการสื่อความหมาย สภาพพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เหมาะสมกับกิจกรรม) และ (2) มาตรฐานด้านการจัดการ (การจัดการด้านกายภาพ การจัดการด้านการให้การศึกษา การสื่อความหมายและการบริการ การยอมรับและการมีส่วนร่วม)

1. ด้านมาตรฐานของพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.12 อยู่ในระดับปานกลาง โดยทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานด้านนี้เรียงตามลำดับ คือ โครงการอุตสาหกรรมโรงงานเซรามิก สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ พื้นที่จัดกิจกรรมงานฉลอง

พระใหญ่ (พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล) อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง น้ำตกห้วยสูงใต้ พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล และศาลพ่อท่านตาปะขาว เนื่องจากสภาพพื้นที่ดังกล่าว มีความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ มีสภาพภูมิทัศน์ที่มีความสวยงามระหว่างอ่างเก็บน้ำและเทือกเขาหลวงเปรียบเสมือนทะเลกลางเขา มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว สภาพพื้นที่มีความสัมพันธ์เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน แต่ยังมีขาดนัยสำคัญในการสื่อความหมาย

2. ด้านมาตรฐานของการจัดการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.91 อยู่ในระดับปานกลาง โดยทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานด้านนี้เรียงตามอันดับ คือ โครงการอุตสาหกรรมโรงงานเซรามิก สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ งานฉลองพระใหญ่ (พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล) น้ำตกห้วยสูงใต้ อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล และศาลพ่อท่านตาปะขาว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก และขาดบุคลากรในการดูแลความปลอดภัยและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

3. ด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.02 อยู่ในระดับปานกลาง โดยทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเรียงตามอันดับ คือ โครงการอุตสาหกรรมโรงงานเซรามิก สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ตามด้วยงานฉลองพระใหญ่ (พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล) อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง น้ำตกห้วยสูงใต้ จุดชมวิวพระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล และศาลพ่อท่านตาปะขาว เนื่องจาก แหล่งท่องเที่ยวยังคงมีสภาพของธรรมชาติดั้งเดิม หรือเป็นแหล่งที่สภาพของธรรมชาติถูกดัดแปลง ตกแต่ง เป็นบางส่วน แต่ยังคงสภาพเดิมไว้เป็นหลัก มีองค์ประกอบที่โดดเด่นทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม และชุมชนท้องถิ่นมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT Analysis) พบว่า

1. ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว มีจุดแข็ง คือ มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม มีจุดชมวิวที่เสริมบรรยากาศ และมีกิจกรรมประจำปี แหล่งท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่สามารถเดินทางเข้าถึงได้ง่ายเนื่องจากมีถนนทางหลวงสายรองที่เชื่อมต่อจากถนนทางหลวงสายหลัก อย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อน คือ แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย ไม่มีการจัดสรรบุคลากรดูแลและอำนวยความสะดวก

สะดวกนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ โอกาสที่เอื้อต่อทรัพยากรท่องเที่ยวในเขตตำบลเขาพระ คือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางด้านพัฒนาการท่องเที่ยวส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวผ่านฐานข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัด ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำปีที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว และมีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่ร่วมนำเสนอทรัพยากรการท่องเที่ยวจัดเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวหรือเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อประโยชน์ในการรับและส่งต่อนักท่องเที่ยว ขณะที่ข้อจำกัด พบว่า แหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ยังไม่ได้รับการบันทึกลงในฐานข้อมูลท่องเที่ยว และระบบการขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีจุดแข็ง คือ มีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ พื้นที่กิจกรรมนันทนาการ ร้านค้า ห้องน้ำ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง มีจุดอ่อนด้านความสะดวก การจัดสรรพื้นที่รองรับที่ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และขาดการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้โอกาส คือ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจน ซึ่งสามารถจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานได้ อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจัดสรรงบประมาณพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และมีการลงทุนจากภาคเอกชน เช่น ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น ข้อจำกัด คือ ขาดแผนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. ด้านการสื่อความหมายและการบริการ มีจุดแข็ง คือ มีป้ายสื่อความหมายอธิบายให้นักท่องเที่ยว มีนักสื่อความหมายท้องถิ่นอธิบายนำชมให้นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง จุดอ่อน คือ แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่มีป้ายสื่อความหมายหรือมีป้ายสื่อความหมายที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม และติดตั้งไม่ต่อเนื่องระหว่างเส้นทางเข้าถึง ทำให้นักท่องเที่ยวหลงทางได้ ขาดแคลนนักสื่อความหมายหรือมีไม่เพียงพอ และไม่ได้จัดเตรียมไว้ตลอดเวลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา อย่างไรก็ตาม ยังมีโอกาสที่หน่วยงานรับผิดชอบในบางแหล่งสามารถจัดสรรงบประมาณพัฒนาและบำรุงรักษา มีสถานศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน ทั้งนี้ อุปสรรค คือ ขาดความต่อเนื่องจากหน่วยงานส่วนกลางในการจัดระบบและงบประมาณ กลุ่มชุมชนท่องเที่ยวยังขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดระบบการสื่อความหมาย

4. ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม จุดแข็ง พบว่า แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งที่มีหน่วยงานรับผิดชอบจาก

ส่วนกลางที่ใช้กฎระเบียบเพื่อป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม จุดอ่อนที่พบ คือ ไม่มีระบบการจัดการขยะและการคัดแยกขยะ ภาชนะใส่ขยะไม่เพียงพอหรือไม่ทั่วถึงในจุดต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบางแห่งได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร ขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม ขาดความจริงจังและความต่อเนื่องในการบังคับใช้กฎระเบียบเพื่อป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม ขณะที่ยังมีโอกาสดต่อการจัดการผลกระทบ คือ มีหน่วยงานดูแลรับผิดชอบทรัพยากรชัดเจนในการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีหน่วยงานภายนอกและคณะนักท่องเที่ยวเข้ามาทำกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถนำมาพัฒนาได้ ทั้งนี้ อุปสรรคต่อการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม คือ มีข้อขัดแย้งระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้ขาดความร่วมมือในการจัดการดูแลรักษาทรัพยากรร่วมกัน การบังคับใช้กฎระเบียบเพื่อคุ้มครองยังไม่เข้มงวดและขาดความต่อเนื่อง

5. ด้านการมีส่วนร่วม มีจุดเด่น คือ มีหน่วยงานรับผิดชอบดูแล และมีชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการขับเคลื่อนจากผู้นำชุมชนที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนรัก ห่วงแหนแหล่งท่องเที่ยว และร่วมสร้างเข้มแข็ง ขณะเดียวกันยังมีการประสานความร่วมมือกับชุมชนอื่น ๆ ผ่านเครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและระหว่างจังหวัด เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมมือในการรับและส่งต่อนักท่องเที่ยวระหว่างชุมชน ชุมชนมีความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดตั้งกลุ่มที่มีโครงสร้างองค์กรชัดเจนและกระจายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อน คือ ชุมชนยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงการจัดการทรัพยากร ชุมชนกับองค์กรปกครองท้องถิ่นมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ซ้อนทับกัน จึงทำให้เกิดการประสานงานที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในบางพื้นที่ ขณะที่ยังมีโอกาสดต่อการจัดการและพัฒนาการมีส่วนร่วม คือ กระแสการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว หน่วยงานจากส่วนกลางส่งเสริมให้ชุมชนต่าง ๆ จัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายการท่องเที่ยว

ในระดับจังหวัดและภูมิภาค จึงทำให้เกิดความร่วมมือ ทั้งนี้ อุปสรรคในการจัดการการมีส่วนร่วม คือ มีความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์และขาดการร่วมมือระหว่างกัน การจัดกิจกรรมประเพณีมักจะดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอกหรือกลุ่มคนภายนอกมากกว่าการจัดให้คนในพื้นที่เข้าไปมีส่วนร่วม

การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวโคร่งข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบตามแนวคิดการวางแผนและการจัดรายการนำเที่ยวของ Chatrungruang (2007) และแนวคิดการเตรียมการจัดทำรายการนำเที่ยวของ Wannathanom (2004) ซึ่งประกอบด้วย

1. ขั้นเตรียมเส้นทาง คือ การกำหนดเส้นทางที่จะนำเที่ยว ต้องมีการสำรวจเส้นทางและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ระยะเวลาในการเดินทาง ความยากง่ายของการเดินทางเข้าถึง สภาพของเส้นทาง จุดท่องเที่ยว จุดแวะพัก จุดพักรับประทานอาหาร จุดพักรวม สภาพของร้านอาหารและที่พักแรม มาตรฐานการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก จุดต่าง ๆ สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวจุดที่ตั้งสำคัญที่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลทางวิชาการของแหล่งท่องเที่ยวที่แวะชม ตลอดจนเรื่องพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

2. ขั้นเตรียมรายการ ในการเตรียมรายการนำเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยวจะต้องนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเตรียมเส้นทางมาศึกษาวิเคราะห์

3. ขั้นทำกำหนดการเดินทางที่ขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว หรือขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโคร่งข่ายการท่องเที่ยวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Kasetsart University (2006) ที่เริ่มต้นมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะ “เส้นทาง (Route)” อันเป็นระบบการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงเฉพาะจุดหรือแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง แต่มุ่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม (Cluster) โดยเน้นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางเดียวกัน อาจด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น จุดขายของแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งมีจุดเด่นหรือระยะเวลาประกอบกิจกรรมที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

จากคำแนะนำโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช ผู้แทนสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช และห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทย สมายล์ ทัวร์ แอนด์ แทรเวล ที่ต้องการให้มีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบล เขาพระผวนวกกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด นครศรีธรรมราช เช่น วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดธาตุ น้อย บ้านคีรีวง น้ำตกกรุงชิง เป็นต้น ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มจากโปรแกรมท่องเที่ยวเดิมที่มีการนำเสนอขาย นักท่องเที่ยวอยู่ และช่วยสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยว โครงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชให้สอดคล้องระหว่างช่วงเวลาการท่องเที่ยวกับบริบทความเป็นเอกลักษณ์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมีเป้าหมายนักท่องเที่ยว 4 กลุ่ม ที่สอดคล้องกับโปรแกรมต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มนักเดินป่าและศึกษาธรรมชาติ สอดคล้องกับโปรแกรมท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน “เดินป่าอ้นรอยประวัติศาสตร์คอมมิวนิสต์แห่งเทือกเขาหลวง-น้ำตกห้วยสูงใต้-น้ำตกกรุงชิง-อ้นรอยรำลึกบ้านคีรีวง-พระธาตุศักดิ์สิทธิ์ไร่เงา-โดมเด่นเรือนไทยปักขี้ไต้แห่งบ้านท่านขุน”
2. กลุ่มองค์กรเพื่อการดูงาน สอดคล้องกับโปรแกรมท่องเที่ยวเต็มวัน “เที่ยวเลกลางเขา-นมัสการพระใหญ่-เชรามิกจุฬารักษ์ของดีเมืองนคร-จุดสูดอากาศดีที่สุดในประเทศไทย-สักการะพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์-บ้านคีรีวง” และสองวันหนึ่งคืน “เที่ยวเลกลางเขา-นมัสการพระใหญ่/พ่อท่านคล้าย/พระธาตุศักดิ์สิทธิ์ไร่เงา-สัมผัสทิวทัศน์ถนนแห่งสวิสเซอร์แลนด์เมืองใต้-บ้านคีรีวง-จุดสูดอากาศดีที่สุดในประเทศไทย”
3. กลุ่มนักท่องเที่ยวทัศนักรทั่วไป สอดคล้องกับโปรแกรมครึ่งวัน “เที่ยวเลกลางเขา-นมัสการพระใหญ่-เชรามิกจุฬารักษ์ของดีเมืองนคร-ชมการแสดงรำกลองยาวอนุรักษ์วิถีไทย”

4. กลุ่มนักเรียนเพื่อทัศนศึกษา สอดคล้องกับฐานการเรียนรู้ประกอบโปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน ดังนี้

ฐานเรียนรู้ที่ 1 จุดสูดอากาศดีที่สุดในประเทศไทย

ฐานเรียนรู้ที่ 2 เขาพระ ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน เดินขึ้นเขาเพื่อชมพระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์มิ่งมงคล (เขาพระ)

ฐานเรียนรู้ที่ 3 ชมการสาธิตทำเครื่องเชรามิก ณ โรงงานเชรามิก

ฐานเรียนรู้ที่ 4 เรื่องเล่าขานของภัยพิบัติ น้ำท่วมชุมชนเขาพระ

สรุป

โครงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยทรัพยากรในพื้นที่ตำบลเขาพระ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง โครงการอุตสาหกรรมโรงงานเชรามิก สถาบันวิจัยจุฬารักษ์ น้ำตกห้วยสูงใต้ พระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์มิ่งมงคล ศาลพ่อท่านตาปะขาว และงานฉลองพระใหญ่ (พระพุทธรูปหิรัญคัมภีร์มิ่งมงคล) ชักพระบก แห่งขึ้นเขาพระ มีมาตรฐานด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ และศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อันประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการ การสื่อความหมายและการบริการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการขยายเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงโครงการ ได้แก่อ่างเก็บน้ำกะทูน น้ำตกกรุงชิง จุดชมวิวะทะเลหมอก จุดสูดอากาศดีที่สุดในประเทศไทย วัดธาตุน้อย ศาลาพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์ และวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร บ้านคีรีวง และพิพิธภัณฑน์หนังตะลุงบ้านนายหนัง (สุชาติทรัพย์สิน) จุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวตำบลเขาพระ คือ มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม และมีการจัดกิจกรรมประจำปีที่เป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม จุดอ่อน คือ แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลายในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ขาดแคลนบุคลากรทางการท่องเที่ยว และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่มีโอกา คือ มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ และมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ด้านอุปสรรค คือ แหล่งท่องเที่ยวในตำบลเขาพระไม่ได้รับการบันทึกลงในฐานข้อมูลการท่องเที่ยว ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ จึงทำให้ไม่เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว การออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงการ แบ่งเป็น 4 โปรแกรมตามระยะเวลาในการท่องเที่ยว คือ ครึ่งวัน หนึ่งวัน สองวันหนึ่งคืน และสามวันสองคืน โดยมีความเหมาะสมกับกลุ่มองค์กรเพื่อการศึกษาดูงาน กลุ่มนักเดินป่าและศึกษาธรรมชาติ กลุ่มนักท่องเที่ยวทัศนักรทั่วไป และกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณเครือข่ายการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก สกอ. ภาคใต้ตอนบน ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ สถาบันต้นสังกัดที่มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกในการประสานการวิจัย ตลอดจนการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณเทศบาลตำบลเขาพระ สมาชิก
ตัวแทนชุมชนทุกท่าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการให้
ข้อมูลต่าง ๆ งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ
พัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ตำบลเขาพระ ควรนำข้อมูลที่ได้
จากงานวิจัยไปเป็นเครื่องมือในการวางแผนยุทธศาสตร์
การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ โดยให้ภาคเอกชน
ชุมชน และนักวิชาการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน
เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2. ภาคเอกชน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการ
ท่องเที่ยว ควรให้การสนับสนุนและเข้ามามีส่วนร่วมในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐและภาคประชาคม
มีส่วนร่วมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ใน
สภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มความหลากหลายของ
การท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ พร้อมได้รับผลตอบแทนใน
เชิงเศรษฐกิจ เพื่อกระจายรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย
ความเหมาะสมเป็นธรรม

3. ชุมชนในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากรควรเข้า
ไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวของ
พื้นที่ตำบลเขาพระ ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรการ
ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนายกระดับศักยภาพในการ
จัดการท่องเที่ยว มีการจัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยว
ชุมชนเขาพระอย่างเป็นทางการ และเชื่อมโยงกับ
เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อ
สร้างความร่วมมือ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ รับหรือส่งต่อ
นักท่องเที่ยวระหว่างชุมชน

References

- Chatrungruang, B. (2007). *Introduction to Tour Planning and Organizing*. Bangkok: CVL Publishing. [in Thai]
- Emphandhu, D. (2003). *Conservative Tourism Planning Management*. Teaching Document, Kasetsart University. [in Thai]
- Jittangwatana, B. (2005). *Sustainable Tourism Development*. Bangkok: Press and Design. [in Thai]
- Kasetsart University. (2006). The Syllabus Consists of a Master Plan to Develop Looping System Project for Nature-based Tourism in Chiangmai. [in Thai]
- Nakhon Si Thammarat Provincial Office. (2010). Strategic Planning of Nakhon Si Thammarat. Retrieved January 26, 2011, from <http://www.nakhonsithammarat.go.th/vision.php> [in Thai]
- Wannathanom, C. (2004). *Tour Planning and Organizing*. Bangkok: Fuangfa Printing. [in Thai]